

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

кафедра соціології

І. П. Пікущій

ІСТОРИЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВЧЕНЬ

**Навчальний посібник до вивчення курсу
“Історія економічних вчень” у вищих
навчальних педагогічних закладах**

**Затверджено на засіданні
кафедри соціології
Протокол № 1 від 30 серпня 2002р.**

**Кривий Ріг
2003**

Історія економічних вчень.
Навчальний посібник. Кривий Ріг: КДПУ, 2003.

Укладав: Пікущій Іван Парфентійович, к.і.н.,
доцент кафедри соціології КДПУ.

Рецензент: Одинок Інна Арсенівна, к.е.н.,
доцент кафедри соціології КДПУ.

Навчальний посібник для самостійної роботи студентів педуніверситету з історії економічних вчень денної форми навчання з допоміжною спеціальністю “Економіка”.

В посібнику розкривається загальний зміст курсу “Історія економічних вчень”, подаються методичні поради і література по його самостійному вивченню, також містить плани семінарських занять, тематику рефератів, контрольні питання до екзаменів та заліків, надається конспект вступної лекції на тему “Сучасна економічна думка і причини повільного переходу України до ринкових відносин”.

Цей навчальний посібник є досвідом

си
ви
Дс

Передмова.

Курс “Історія економічних вчень” займає важливе місце в економічній освіті. Він вивчається студентами університету після освоєння політичної економії, зміст якої віддзеркалює останні досягнення світової і вітчизняної економічної думки. “Історія економічних вчень” як наукова і навчальна дисципліна розглядає процес виникнення, розвитку і зміни економічних ідей, їх вплив на економічну політику країни. Змістовно з нею, перш за все, поширюється кругозір майбутнього вчителя, який буде викладати початковий курс економічної науки.

Разом з тим, спроба звернутися до історії економічної думки сьогодні дає можливість студенту не тільки познайомитися зі скарбницею світової економічної думки, але й зрозуміти основні напрямки перетворення змісту сучасної політичної економії при переході України до ринкових відносин. Специфіка і складності розвитку українського суспільства в посткомуністичну епоху вимагають постійного й наполегливого опрацювання концептуальних засад і практичних кроків реформування економіки. Не менш важливим є також і те, що вивчення історії економічної думки дає змогу студенту проникнути в лабораторію формування економічних ідей і теорій. Це сприяє поглибленню наукового мислення, створенню власних теоретичних позицій, запобіганню повторення теоретичних помилок, а також дає змогу зрозуміти особливості перехідного етапу розвитку суспільства і дію механізмів ринкової саморегуляції та державного регулювання економіки в сучасних умовах.

Завдання даного курсу можна розглядати як орієнтир для самостійної роботи студентів.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ.

Форма навчання	Загальна кількість годин	Зокрема годин			Самостійна робота	залік	екзамен
		лекції	семінари	Інд. робота			
денна	113	34	36	43	30	-	8

Тематичний план курсу "Історія економічних вчень"

Назва теми	Денне відділення			Самостійна робота
	лекції	семінари	Інд. робота	
1	2	3	4	5

Введення в курс "Історія економічних вчень" 2 2 - -
 РОЗДІЛ I Економічна думка в епоху виникнення економічної теорії.

Тема 1. Економічні вчення Стародавнього світу та Середньовіччя. 2 2 1 -

Тема 2. Економічні погляди Меркантилістів 2 2 1 -

РОЗДІЛ II Виникнення і розвиток класичної політичної економії.

Тема 3. Генезис класичної школи у Англії і Франції 1 1 - -

Тема 4. Політична економія А. Сміта і Д. Рікардо 3 3 - -

Тема 5. Еволюція класичної політичної економії половині XIX ст. 2 2 - -

1	2	3	4	5
Тема 6. Марксистська економічна теорія	2	3	2	-
РОЗДІЛ III. Розвиток економічної теорії у другій половині XIX–початку XX століття.				
Тема 7. Нова історична школа і соціальний напрямок в політичній економії	2	2	-	-
Тема 8. Маржинальна революція і генезис неокласичної теорії	4	4	2	-
РОЗДІЛ IV. Напрямки економічної думки XX століття.				
Тема 9. Американський інституціоналізм і західно-німецький неолібералізм в міжвоєнний період	4	-	-	1
Тема 10. Теорії суспільного розвитку	2	-	-	2
Тема 11. Кейнсіанство і його роль у розробці антикризової концепції 30-х років XX ст.	3	2	1	-
Тема 12. Еволюція кейнсіанства. Сучасні концепції економічного зростання	2	2	1	-
Тема 13. Неосоціальний напрямок в економічній науці. Теорії трансформації капіталізму	3	4	1	-
Тема 14. Неокласичний напрямок в сучасних умовах політики неоконсерватизму	2	2	1	-
Тема 15. Західно-німецький неолібералізм	2	2	3	4
Тема 16. Теорії світового				

господарства	-	1	-	-
1	2	3	4	5
Тема 17. Сучасні трактори грошей, фінансів та кредиту	-	-	-	2
Тема 18. Розвиток концепцій менеджменту і маркетингу	-	1	-	-
Тема 19. Еволюція економічної теорії і економічної політики в суверенній Україні	2	1	1	-
РАЗОМ	34	36	30	30

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ.

СЕМІНАР 1-2 Введення в курс "Історія економічних вчень"
/2години/.

1. Предмет історії економічних вчень як історичний процес виникнення, розвитку і зміни економічних ідей і теорій та їх впливу на економічну політику.
2. Критерії науковості економічної теорії: марксистський і сучасний підходи. Криза економічної теорії: марксистська і сучасна трактовка.
3. Періодизація історії економічних вчень. Основні напрями сучасної економічної теорії.
4. Функції курсу "Історія економічних вчень". Його значення для творчого оволодіння сучасною економічною теорією.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Всемирная история экономической мысли. В 6-ти т. Т. I. – М.: Мысль, 1987г.
2. Гош О. Про програму з політичної економії // Економіка України – 1995 - № 6.
3. История экономических учений. / Под ред. В.А.Жамина, Е.Г. Василевского. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1989. – Т. I.
4. Костюк В. Н. История экономических учений. – М.: Центр, 1997.
5. Селигмен Б. Основные течения современной экономической мысли. – М.: Прогресс, 1968.
6. Тивончук І. Про предмет і класифікацію сучасної економічної науки //Економіка України.- 1995.-№10
7. Ядгаров Я. С. История экономических учений. – М.: Экономика 1996. – С. 5

РОЗДІЛ I. Економічна думка в епоху до виникнення економічної теорії.

Тема 1. Економічні вчення Стародавнього світу і Середньовіччя /Рекомендуємо для самостійного вивчення/.

1. Особливості формування економічних поглядів в Античному світі.
2. Характерні риси економічної думки Вавілонії, Китаю та Індії.
3. Економічна думка стародавніх грецьких мислителів Ксенофонта, Платона, і Аристотеля.
4. Особливості економічної думки Середньовіччя. "Салическа правда", "Капітулярій про масток", економічні погляди Ф. Аквінського.
5. Економічні ідеї у Київській Русі. "Російська правда", "Повість временних літ". Зводи і редакції "Повісті". Шлях із "варяг у греки". Економічні погляди І. Вишнеського /1550 - 1620/.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Платон. Политика или Государство. Сочинения. Т. 3. Гл. П.
2. Аристотель Политика. – М.: Экономика, 1983. – Гл. 2-4.
3. История экономических учений. Часть 1. /Под ред. В. А. Жамина. Е. Г. Василевского. – М.: изд-во Московского ун-та, 1989-роз 1
4. Каратаев Н., Степанов И. История экономических учений. – М.: Высшая школа, 1963. – Гл. 2-5
5. История экономических учений. /Под ред И. Г. Удельцова, Ф. Я. Полянского. –М.: Изд-во Московского ун-та, 1961. – Ч. II., Гл. 1-8

СЕМІНАР 3. Економічні погляди меркантилістів і зародження класичної школи політичної економії.

1. Меркантилізм як економічна концепція і економічна політика епохи виникнення капіталізму. Етапи розвитку меркантилізму.

2. Історичні умови виникнення і загальна характеристика класичної школи політичної економії: марксистська і сучасні трактовки.
3. Економічні погляди В. П. Петті і П. Бугагільбера як засновників класичної школи в Англії і Франції
4. Політика протекціонізму в зовнішній торгівлі та забезпечення активного зовнішнього балансу в Україні. Економічна політика гетьмана України Б. Хмельницького /1595-1657/.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Аникин А. В., Аникин В. А. У. Петті: англійський економіст і статистик, родоначальник класической і політической економіки. - М.: Економіка, - 1986
2. Всемирная история экономической мысли. В 6-ти т. Т. 1 - М.: Мысль, 1987.
3. Дроздов В. В. Кенэ Ф. - М.: Экономика, 1988г.
4. История экономических учений /Под ред. В. А. Жамина, Е. Г. Василевского. - М.: Изд-во Московского ун-та, 1989. - Т. I
5. Кирилова Г. Ю., Корнейчук Л. Я. та ін. Історія економічної думки /навч. посібник/. - К., 1996 - С. 28
6. Коваленко И. И. «Экономическая таблица» Ф. Кенэ и ее современные экономико-математические интерпретации. - М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1967.
7. Костюк В. Н. История экономических учений - М.: Центр, 1997. - С.16
8. Петті В. Трактат о налогах и сборах. /Серия: Шедевры мировой экономической мысли. - Петроком, 1993. - Т. I.
9. Ядгаров Я. С. История экономических учений. - М.: Экономика 1996. - С.26.

РОЗДІЛ II. РОЗВИТОК КЛАСИЧНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕКОНОМІКИ.

СЕМІНАР 4. Політична економіка А. Сміта і Д. Рікардо.

1. А. Сміт як засновник політичної економії. Трактовка предмету політичної економії, а також вартості, суспільного розподілу праці, проблеми розподілу доходів, капіталу, заробітної плати, проценту, земельної ренти тощо.
2. Розвиток теоретичних основ політичної економії у творі Д. Рікардо “Начало політичної економії і оподаткування”.
3. Вплив ідей А. Сміта і Д. Рікардо на сучасну економічну теорію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аникин А. В. Юность науки: жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса. – М.: Политиздат, - 1985г.
2. Афанасьев В. С. Д. Рикардо. – М.: Экономика, 1989г.
3. История экономических учений. /Под ред. В. А. Жамина, Е. Г. Василевского. – Т. I. – М., 1989г.
4. Всемирная история экономической мысли. Т.-I. – М., 1989г.
5. Кирилова Г. Ю., Корнейчук Л. Я. та ін. Історія економічної думки. – К., 1996. – С. 38, 41, 49, 60.
6. Костюк В. Н. История экономических учений. – М., 1997г.
7. А. Смит Исследования о природе и причинах богатства народов. /Серия: Шедевры мировой экономической мысли. – Петрозаводск, 1993. – Т. I.
8. Ядгаров Я. С. История экономических учений. – М., 1996. – С.33, 45, 62.

СІМІНАР 5 Еволюція класичної політичної економії.

1. Теорія народонаселення і надлишку у виробництві Т. Мальтуса.
2. Економічні ідеї Ж. Б. Сея. Закон ринків Сея. Теорія виробництва Ж. Б. Сея.
3. “Принципи політичної економії” Дж. Ст. Мілля.
4. Економічна думка України в першій половині XIX ст. В. Каразін і Д. Журавський.
5. Громадівський рух та його економічні ідеї:

- виникнення українофільства і громад; часопис “Основа” та його значення;
- соціально-економічні погляди М. Драгоманова;
- соціально-економічні погляди С. Подолинського.

6. Економічні ідеї українських народників.

Література

1. Кирилова Г. Ю., Корнійчук Л. Я. та ін. Історія економічної думки.- К.: 1996, с.76-119
2. Костюк В. Н. История экономических учений.-М.: Центр, - 1997, с.38
3. Коропецький І. С. Українські економісти ХІХ ст. та Західна наука. - К.: Либідь.- 1993
4. Мордухович Л. М. Главные этапы истории экономических учений.- М.: Центр, 1970
5. Ковальчук С. М., Сарай М. І. Економічна думка в історичному аспекті.- Тернопіль: Аст. 1999р.
6. Злупко С. М. Економічна думка на Україні. Львів: Каменяр, 1969.

СЕМІНАР 6. Марксистська економічна теорія.

1. Матеріальні передумови виникнення, основні принципи і джерела марксистської політичної економії.
2. Проблеми і структура “Капіталу” К. Маркса – основної економічної праці марксизму.
3. Система марксистських економічних поглядів.
4. Основні суперечності марксистського економічного вчення.

Література

1. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. – М., Дело 1994г.
2. Жид Ш., Рист Ш. История экономических учений. – М.: Экономика, 1995.
3. Злупко С. М. Економічна думка на Україні. – Львів: Каменяр, 1969.
4. Історія економічної думки (Корнійчук Л. Я., Татаренко Н. О. та інші) – К.: Фенікс, 1996.
5. Історія економічної думки України (Васильєва Р. Х., Горкина Л. П. Петровська Н. А. Та ін.) – К: Либідь 1993.

6. Ковальчук В. М., Сарай Ч. І. Економічна думка в історичному аспекті. – Тернопіль: Астон 1999
7. Костюк В.Н. История экономических учений. Курс лекций- М.: Центр, 1997
8. Мешко І. М. – Історія економічних вчень. – К.: вища школа, 1994
9. Титов Н.Е. История экономических учений. Курс лекций. – М.: ВЛАДОС 1997.
10. Ядгаров Я. С. История экономических учений. – М.: Экономика, - 1996

РОЗДІЛ III. РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ-ПОЧАТКУ ХХ СТ.

СЕМІНАР 7. Нова історична школа і соціальний напрямок економічної думки.

1. Умови виникнення « нової історичної школи » і соціального напрямку економічної думки.
2. Економічні погляди Л. Брендано і Г. Шмолера.
3. Ідейна еволюція В. Зомбарта.
4. Соціальна школа: Р. Штамлер, Р. Штольцман, Ф. Опенгеймер, А. Аммон. Основи риси методології і теорії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Витія С. Ю. Національна економіка і Ф. Лист. //Вопросы экономики. – 1993. - №3//
2. Злупко С., Зибер Н. И. – исследователь мировой экономики и экономической мысли. // Экономика Украины. – 1994. - №8 //
3. Кирилова Г. Ю., Корнійчук Л. Я. та ім. Історія економічної думки. – К., 1996. – С.128.
4. Корнейчук І. С. Українські економісти ХІХст. І західна наука. – К., 1993р.
5. Лартікян Е. Українські вчені-економісти на рубежі ХІХ – ХХ ст. //Економіка України. – 1997. - № 2//
6. Рындина М. Н. История экономических учений. – М.: Высшая школа, 1983. – С. 184
7. Радічук Н. Що нам робити з марксизмом? //Економіка України. – 1992. - № 10//

8. Файнбург Э., Козлова Т. Формальный подход К. Маркса и развитие социализма. //Экономические науки. – 1990. - № 6//

СЕМІНАР 8. Маржинальна революція і генезис неокласичної теорії.

1. Історичні умови виникнення маржиналізму. Суть маржиналістської революції в економічній теорії.
2. Етапи розвитку і школи маржиналізму:
 - австрійська школа. К. Менгер, В. Візер, Е. Бем-Баверк. Концепція граничної корисності;
 - кембриджська школа. А. Маршалл. Нові риси методології. Теорія ціноутворення. Дослідження ролі часу в економіці;
 - американська школа. Дж. Б. Кларк. Теорія виробництва і розподілу;
 - лозанська або математична школа. Л. Вальрас і В. Парето.
3. Основні риси неокласичного напрямку. Порівняльна характеристика класичної і неокласичної шкіл.
4. Послідовники маржиналізму в Україні. Р. Орженський /1863 - 1993/, М. І. Туган-Барановський /1865 - 1919/, Е. Слуцький /1880 - 1942/.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бажан Ю. Судьба теории: 100-летие классического труда М. И. Туган-Барановского и современность. //Экономика Украины. – 1994. - №12//
2. Блаут М. Экономическая мысль в ретроспективе. – М.: Дело, 1994. – Раздел 8 – 13
3. Горкіна Л. М. І. Туган-Барановський: сторінки життя і творчості //Економіка України. – 1993. - №11//
4. Гриценко А. Маржинализм и трудовая теория стоимости: возможен ли синтез. – Экономика Украины. – 1996. - № 1
5. Гребнев Л. О чем писал М. И. Туган-Барановский //Экономические науки. – 1990. - № 5//
6. Злупко С. Слуцький Е. – Український економіст-математик світової слави. // Економіка України. – 1995. - № 7//
7. Карапецький І. С. Українські економісти ХІХ ст. та західна наука. – К., 1993

8. Кирилова Г. Ю., Корнійчук Л. Я. Історія економічної думки. – К., 1996. – С. 136 – 149
9. Козак Ю. Г. Современный маржинализм. – К.: - Одесса: Высшая школа, 1985
10. Костюк В. И. История экономических учений. – М., 1997. – С. 82
11. Потапов В. Б. Модификация теории «полезности». – М.: Мысль, 1984
12. Селигмент В. Основные течения современной экономической мысли. – М.: Прогресс. – 1968. – Гл. 3
13. Тищенко Н. До історії формування теорії цінностей М. І. Туган-Барановського. //Економіка України. – 1993. - № 12
14. Туган-Барановський М. І. Лекції з політичної економії. – К.: Вища школа, 1995
15. Хикс Дж. Д. Стоимость и капитал. – М.: Прогресс, 1993

РОЗДІЛ IV. НАПРЯМКИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ В XX СТОЛІТТІ.

СЕМІНАР 9. Американський інституціоналізм і німецький неолібералізм в міжвоєнний період.

1. Основні риси та напрямки інституціоналізму, умови його виникнення та особливості методології.
2. Соціально-психологічний інституціоналізм Т. Веблена.
3. Кон'юнктурно-статистичний інституціоналізм У. Мітчела.
4. Соціально-правовий інституціоналізм Дж. Р. Коммонса.
5. Німецький неолібералізм в міжвоєнний період в концепціях Б.Ойкена, В. Репке.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев В.С. Буржуазная экономическая мысль 30 – 80-х годов XX столетия. – М.: Экономика, 1986. – Гл. 2
2. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. – М.: Дело, 1994
3. Брагинский С. В., Певзнер Я. А. Теория экономического развития И. Шумпетера //Политэкономия: дискуссионные проблемы, пути обновления/. – М.: Мысль, 1991. – С. 148

СЕМІНАР 10. Теорії суспільного розвитку.

1. Теорія економічного розвитку І. Шумпетера.
2. Дослідження М. Д. Кондрат'єва довгих хвиль і пояснення причин спадів і піднесень в економіці.

3. Теорія стадій економічного зростання І. Ростоу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кирилова Г. Ю., Корнійчук Л. Я. та ін. Історія економічної думки. – К., 1996. – С. 361. 384
2. Всемирная история экономической мысли. Т. 4. – С. 422, 457

СЕМІНАР 11. Кейнсіанство і його роль в розробці антикризової політики 30-х років ХХ ст.

1. Криза неокласичного напрямку і умови генезису кейнсіанства як макроекономічної теорії. Особливості методології кейнсіанства.
2. Кейнсіанська теорія економічних криз.
3. Теорія регулювання економіки. Кейнс про вартісну структуру суспільного продукту. Бюджетний і кредитно-грошовий механізм регулювання економічної кон'юнктури і рівня найнятості в кейнсіанській теорії.
4. Кейнсіанська програма подолання кризи і її ефективність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Браунинг П. Современные экономические теории – буржуазные концепции. – М.: Экономика, 1987. – Часть I, пр. 3, 4
2. Геретик Ш. Критика буржуазных теорий политэкономии. – М.: Прогресс, 1977. – Гл. УП, УШ
3. Кирилова Г. Ю., Корнейчук Л. Я. та ін. Історія економічної думки. – К., 1996. – С. 257 – 270
4. Костюк В. Н. История экономических учений. – М., 1997. – С. 151
5. Ядгаров Я.С. История экономических учений. – М.: 1996. Гл. 11 – 13
6. Макконел К. Р., Брю С.Л. Экономика. Часть 1. – М.: Республика. – 1993. – Гл. 11 – 13
7. Осадчая И. Современное кейнсианство. – М.: Мысль, 1971. Гл. 1
8. Скидельски Р. О. «Беглом взгляде на Россию» Дж. М. Кейнса. //Вопросы экономики. – 1996. - № 2
9. Устиян И. Кейнсианство – доктрина регулируемой рыночной экономики. //Экономист. – 1996. - № 9

СЕМІНАР 12. Еволюція Кейнсіанства. Сучасні концепції економічного зростання.

1. Криза кейнсіанства і його трансформація в післявоєнний період. Основні напрямки кейнсіанства.
2. Некейнсіанська модель динамічної рівноваги економічних циклів та економічного зростання. Е. Домар, Р. Харрод, Е. Хансен.
3. Особливості “неокласичного синтезу”. Дж. Хікс, П. Самуельсон. Сучасне кейнсіанство: Дж. Тобін, В. Леонт’єв, П. Сраффа, М. Калецький.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев В. С. Буржуазная экономическая мысль 30 – 80-х гг. – М., 1986. – Гл. 3
2. Геретик Ш. Критика буржуазных теорий политической экономии. – М., 1977. Гл. IX, X, XII.
3. Зарин В. Новые вехи в развитии американской теории и политики. //Экономические науки. – 1990. № 2
4. Кирилова Г. Ю., Корнійчук Л. Я. та ін. Історія економічної думки. – К., 1996. – С. 276 – 185
5. Кораблін С. Деякі обмеження моделі В. Леонт’єва “витрати - випуск” //Економіка України. – 1996. №2
6. Костюк В. Н. История экономических учений. – М.: Центр, 1997. – С. 189
7. Макконел К. Р., Брю С. Л. Экономика. – М., 1993
8. Осадчая Н. Кейнсіанство сьогодні // МЭ и МО. – 1996. - № 8
9. Ядгаров Я. С. История экономических учений. – М., 1996. – С. 225

СЕМІНАР 13 – 14. Несоціальний напрямок в економічній науці.

Теорія трансформації капіталізму.

1. Причини відродження інституціоналізму в 60-ті роки ХХ ст.
2. Несоціальна школа і сучасне кейнсіанство. Теорії трансформації капіталізму.
3. Концепція індустріального суспільства Дж. Г. Гелбрейта.
4. Теорії індустріального суспільства Д. Белла; суперіндустріалізму, відмирання індустріалізму і народження “нової цивілізації” А.Тоффлера.
5. Концепція індустріального суспільства Р. Арона.

6. Концепція соціального контролю над економікою /Р. Хейлбронер, П. Тарроу/.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев В. С. Буржуазная экономическая мысль 30 – 80-х гг. М., 1996. – Гл. У, Пг. 2 – 5
2. Гейбрет Дж. К. Новое индустриальное общество. – М.: Прогресс, 1976.
3. Кирилова Г. Ю., Корнійчук Л. Я. та ін. Історія економічної думки. – К., 1996. – С. 361
4. Костюк В. Н. История экономических учений. – М., 1996. – С. 203
5. Рындина М. Н. История экономических учений. – М., 1983. – С. 463

СЕМІНАР 15. Неокласичний напрямок в сучасних умовах і політика неоконсерватизму

1. Криза неоекінсіанства і відродження неокласичної думки. Неоконсервативний здви́г в економічній політиці західних країн.
2. Основи течії неокласицизму у 80 – 90-ті роки ХХ ст.: монетаризм /М. Фрідман/; концепція пропозиції /А. Лаффер/; теорія раціональних сподівань /Р. Лукас/; “нова класична макроекономіка” /Г. Сарджент/.
3. Неокласична модель державного регулювання економіки.
4. Підсумки і перспективи розвитку неокласичних концепцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блацкий Е. Монетаристские программы и безработица // Мировая экономика и международные отношения. – 1995. - № 1
2. Кирилова Г. Ю., Корнійчук Л. Я. та ін. Історія економічної думки. – К., 1996. – С. 319, 335.
3. Костюк В. Н. История экономической мысли. – М.: 1996. – С. 179
4. Макконел К. Р., Брю С. Л. Экономика. – М., 1993 – Гл. I, II/
5. Сильвестров С. Политика и бизнес // Российский экономический журнал. – 1995. - № 2
6. Хонбек Ф. Безработица и денежная политика. Правительство как генератор «делового цикла» // Экономические науки. – 1993. № 1, 11, 12 и Российский экономический журнал. – 1993. - № 1

7. Ширяева Л., Мамедов Л. Неоклассическая модель государственного регулирования рыночных отношений // Российский экономический журнал. – 1993. - № 4
8. Шухов Н. Теория оптимального функционирования: к проблеме историков // Экономические науки. – 199 - № 4
9. Ягапов Я. С. История экономических учений. – М., 1996. – С. 225

СЕМІНАР 16. Західно-німецький неолібералізм в післявоєнний період.

1. Особливості післявоєнного неолібералізму в Німеччині. Трактовка вартості, грошей, факторів виробництва, суті криз, монополій, економічної ролі держави.
2. Концепція соціального ринкового господарства Л. Ерхарда та її взаємозв'язок з економічною політикою Німеччини.
3. Еволюція теорії “соціального ринкового господарства”. Концепція “сформованого суспільства”.
4. Вплив теорії “соціального ринкового господарства” на концепцію соціально зорієнтованої ринкової економіки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. ГОЛЕВА А. П. Критика современного неоллиберализма. Германский путь. – М.: Высшая школа, 1976
2. Дворник И. Н., Волков М. Я., Шеляков В. И. Критика теорий современных буржуазных экономистов. – М.: Мысль, 1971. – Гл. “Путь социального рыночного хозяйства”.
3. Кирилова Г. Ю., Корнійчук Л. Я. та ін. Історія економічної думки. – К., 1996. – С. 297
4. Костюк В. Н. История экономических учений. – М.: 1996. – С. 213
5. Кредісов В. В., Бодров В. та ін. Становлення і розвиток соціального ринкового господарства у ФРН //Економіка України. – 1993. - № 3
6. Ламперт Х. Социальная рыночная экономика. Германский путь. – М.: Дело, 1993

ТЕМА 16. Теорія світового господарства.
/рекомендується для самостійного вивчання/.

1. Неокласична концепція міжнародного розподілу праці в умовах зростаючої мобільності факторів виробництва.
2. Неокейнсіанська теорія Хокшера-Уліна та її модифікації у творах В. Леонт'єва. Концепція "циклу життя продукту".
3. Порівняльна характеристика неокласичних і неокейнсіанських рекомендацій з питань регулювання світової торгівлі та інших форм економічних стосунків держав.
4. Проблеми регіональної інтеграції і концепції неолібералів /В. Репке/, структуралістів /А. Маршалл, Ф. Перу/, дирижистів /Я. Тінберген/.
5. Неоліберали і дирижисти про необхідність міжнародного регулювання економічних відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Леонт'єв В. Экономическое. – М.: Изд-во политической литературы, 1990
2. Критика американских теорий в курсе политической экономии. Под ред. В. С. Афанасьева. – М.: Мысль, 1983. – Гл. 29, Часть 25 – 27
3. Песбро М. Международные экономические, валютные и финансовые отношения. – М.: Прогресс, 1994. – Гл. 1, 1.1, 1.2
4. Филипов Ф. Актуальные вопросы политэкономического исследования всемирного хозяйства. //Мировая экономика и международные отношения. – 1988. - № 3

ТЕМА 17. Сучасні трактовки грошей, фінансів та кредиту.
/Рекомендується для самостійного вивчення/.

1. Сучасні теорії грошей та їх використання для обґрунтування програм грошово-кредитного регулювання. Сучасні теорії інфляції і інфляційної спіралі "заробітна плата-ціни".
2. Основні напрямки розвитку теорій кредитного регулювання економіки.

3. Сучасні теорії фінансів. Методи регулювання економіки шляхом державних витрат. Концепції ринку цінних паперів та їх еволюція.
4. Концепція платіжного балансу та її вплив на сучасну економіку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. – М., 1994. – Гл. 15
2. Васильчук Ю. Социальные функции денег //Мировая экономика и международные отношения. – 1995. № 2
3. Долан Э. Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика. – М.: Л., 1991. – Часть IV, гл. 14

ТЕМА 18. Розвиток концепцій менеджменту і маркетингу.
/Рекомендується для самостійного вивчення/.

1. Школа наукового управління 80-х рр. XIXст. – 20-х рр. XXст. Тейлор Ф., Гелбрет Л., Гантт Г. Визначення кращих заходів організації і стимулювання робітників для підвищення продуктивності праці.
2. Класична школа управління 20-х – 50-х рр. XXст. Дж. Муні, А Файоль. Нові риси: розвиток принципів управління, опис функцій управління, систематизований підхід до управління організацією.
3. Школа людських відносин 50-х рр. XXст. Е. Мейо, А. Маслоу. Нові риси: застосування прийомів управління міжособистісних відносин для підвищення ступеню задоволення і продуктивності праці, участь робітників в управлінні організацією.
4. Школа науки управління 50-90-ті рр. XXст. Р Друкер, К. Боулдінг. Нові риси: розробка і застосування моделей управління, розвиток кількісних методів на допомогу керівникам, які приймають рішення в складних ситуаціях, ситуаційний підхід до управління.
5. Концепції маркетингу: вдосконалення виробництва, вдосконалення товару, інтенсифікації комерційних зусиль, соціально-стичного маркетингу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Критический анализ буржуазных теорий и практики управления. Под. Ред. С. Е. Каминичера. – М.: Прогресс, 1980

2. Эволюция управленческой мысли /Меском М. Х., Альберт М., Хедоурн Ф./ основы менеджмента. – М.: Дело, 1992. – Часть 1, пр. 2
3. Друкер П. Рынок: как выйти в лидеры. – М., 1992
4. Котлер Ф. Основы маркетинга. – Новосибирск: Наука, 1992
5. Эванс Дж., Маркетинг. – М.: Экономика, 1993
6. Вильховченко Э. О. О «посттейлоризме» и «человеческом капитале» // Мировая экономика и международные отношения. – 1995. - № 11
7. Білорус О., Рогач В. Теорія менеджменту: стратегія управління підприємством. //Економіка України. – 1993. - № 11

ТЕМА 19. Розвиток економічної теорії і еволюція економічної політики в суверенній Україні.

1. Причини кризи марксистської політичної економії в Україні в перехідний період до ринку і напрямки створення нового змісту економічної теорії.
2. Сучасна політика економія – це загальна економічна теорія переходу України до ринкового господарства. Зближення політичної економії і “економікс”.
3. Функції сучасної політичної економії в Україні.
4. Економічна теорія і економічна політика. Моделі виходу з кризи і подальшого розвитку соціально-економічної сфери в Україні.
5. Економічна теорія про причини повільного переходу України до ринкових відносин.
6. Українська економічна думка про вибір моделі соціально-економічного розвитку України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агапова Т. Современная экономическая теория: методологическая база и модели. //Российский экономический журнал. – 1995. - № 10
2. Евстигнев В. Экономическая наука в поисках новой методологии // мировая экономика и международные отношения. – 1995. - № 7
3. Чибриков Г. Трактовки модели экономического развития и ее элементов. //Российский экономический журнал. – 1995. - № 2

4. Сорока І. Соціальне ринкове господарство і змішана економіка як пріоритетні моделі українського ринку. //Економіка України. – 1994. - № 5
5. Гош О. Про програму з політичної економії. //Економіка України. – 1995. - № 6
6. Гуревичов М. Економіка в період переходу до ринкових відносин //Економіка України. – 1996. - № 3
7. Тивончук І. Про предмет і класифікацію сучасної економічної думки. //Економіка України. – 1995. № 10
8. Вітчизняна економічна теорія чи Українська економічна наука? //Економіка України. – 1993. - № 3

ЗАГАЛЬНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕМ РЕФЕРАТИВ З «ІСТОРІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ВЧЕНЬ».

1. Нові явища в розвитку сучасної економічної теорії.
2. Напрямки перебудови змісту сучасної політичної економії в Україні в умовах переходу до ринкової економіки. eH
3. Генезис ідей класичної школи в Україні в передреформний період XIX ст.
4. Характерні риси фізіократизму.
5. Теорія вартості А. Сміта та її вплив на подальший розвиток економічної теорії.
6. Концепція «невидимої руки» А. Сміта та її місце у сучасній економічній теорії.
7. Вплив економічних ідей Д. Рікардо на методологію і зміст сучасної економічної теорії.
8. Вчення Д. Рікардо про зовнішню торгівлю і закон порівняльних переваг.
9. Внесок І. Вернадського в дослідження економічних поглядів меркантилістів і фізіократів.
10. Дослідження економічних ідей А. Сміта і Д. Рікардо у творах І. Вернадського.
11. Критика ідей класицизму українськими прихильниками історичної школи Г. Цезановським /1833 - 1895/ та М. Бунге /1823 - 1895/.
12. Л. Брентано про неможливість економічних криз.
13. Послідовники «нової історичної школи» і соціального напрямку в Україні.
14. Сучасні варіації маржиналізму.
15. Внесок неокласичної школи в сучасну мікроекономіку.
16. Способи поєднання марксизму і маржиналізму у творах Туган-Барановського і Е. Слуцького.

18. Внесок американських інституціоналістів у розвиток сучасної економічної теорії.
19. Вклад І. Шумпетера та М. Д. Кондрат'єва в сучасні теорії циклів в економіці.
20. Концепція циклів ділової активності і строк видів коливань в економіці: довгих, середніх і коротких хвиль.
21. Особливості кейнсіанської концепції державного регулювання економіки.
22. "Загальна теорія зайнятості, проценту і грошей" Дж. М. Кейнса – основа розвитку макроекономічної теорії.
23. Кейнсіанська трактовка причин порушень макроекономічної рівноваги і теорія мультиплікатора.
24. Особливості моделі економічного зростання Н. Колдора і Дж. Робінсон.
25. Теорія економічної нестійкості Р. Харрода.
26. Вплив некейнсіанської теорії на економічну політику західних держав.
27. Антикризова політика України у світі некейнсіанської теорії економічних циклів.
28. Зміст теорії конвергенції, "інформаційного" і "сервісного" суспільства.
29. Напрямки поєднання несоціальної і посткейнсіанської концепції /Р. Хейбронер, П. Тарроу/.
30. Теорії "Колективного капіталізму" Г. Мінза, А. Берлі.
31. Вибір шляху соціально-економічного розвитку України у світі західних концепцій трансформації капіталізму.
32. Напрямки подолання безробіття у світі монетаристської теорії.
33. Вклад неокласичної теорії оптимального функціонування в сучасну мікроекономіку.
34. Риси методології у змісті теорії раціональних сподівань.
35. Наслідки втілення монетаризму в економічну політику України і напрямки їх подолань.
36. Особливості неолібералізму у Франції, США, та інших країнах.
37. Становлення і розвиток соціального ринкового господарства у ФНР.
38. Концепція "сформованого суспільства" і реальність її висновків.

**КОНСПЕКТ, ЛЕКЦІЇ НА ТЕМУ:
“СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ДУМКА І ПРИЧИНИ
ПОВІЛЬНОГО ПЕРЕХОДУ УКРАЇНИ ДО РИНКОВИХ
ВІДНОСИН”.**

Історія економічної думки дає можливість не тільки познайомитися зі “скарбницею світової економічної теорії”, але й зрозуміти основні напрямки перетворення змісту сучасної політичної економії при переході до ринкових відносин. Специфіка і складність розвитку українського суспільства на сучасному етапі вимагають постійного і наполегливого відпрацювання концептуальних засад і практичних кроків реформування економіки. Але поки що залишається традиційне питання: “Куди йти і що будувати?”. Вивчення ідеї економічної теорії дає змогу проникнути в лабораторію формування економічних ідей і теорій, більш глибоко розглянути деякі особливості здійснення нашим суспільством революційного переходу до якісно нового етапу розвитку. Настільки економічна теорія є співзвучним і адекватним сьогоденню. Певне значення для пробудження економічної думки має зміна політичних і економічних орієнтирів в розвитку держави, яка розпочалась в 90-х роках і продовжується зараз.

В українській науці розпочався болісний перехідний процес економічних досліджень до більш широкого і об'єктивного розуміння економічного розвитку з точки зору світових тенденцій, хоча до його завершення ще дуже далеко. Українська економічна наука ніяк не може вийти з кризового стану. Водночас процес сприйняття, засвоєння і розвитку економічних шкіл і течій на ґрунті української соціально-економічної дійсності має складний і суперечливий, але водночас і своєрідний характер, у багатьох випадках відзначаються нетрадиційними підходами. Українській економічній думці були властиві творчий пошук і самобутні теоретичні засади. Українська економічна думка не тільки увібрала в себе найкращі надбання західної і російської економічної думки, але й виявила зворотній вплив на світове економічне вчення. В ряді випадків дослідження українських економістів на кілька десятиліть випереджували західну економічну думку, визначали появу нових течій і напрямів. Було започатковано цілий ряд перспективних напрямів досліджень, що розвивались в ідеях Е. Слуцького, М Туган-Барановського,

М. Птухи, Р. Орженського, О. Чайнова, О. Челінцева та багато інших.

У 80 – 90-х роках, завдяки розробці теоретичних проблем переходу до ринкової економіки і проведення економічної політики, виданню наукової літератури з проблем ринкового реформування, широко відомими стали ряд українських вчених. Однак варто зазначити, що більшість видань з економічної теорії, не відбивають в певній мірі кризовий стан української економічної науки і економіки зокрема. Сьогодні відбувається важкий і болісний перехід до принципів вільного і об'єктивного дослідження економічних явищ і процесів, відбувається повільний перехід від одностороннього і негативно критичного об'єктивного дослідження економічної науки.

Специфіка і складність розвитку нашого суспільства вимагають постійного і наполегливого відпрацювання концептуальних засад і практичних кроків реформування економіки, перегляду ролі товарно-грошових відносин, розширення недержавних форм власності, в розробці теоретичних проблем ринкової економіки і проведення нової економічної політики.

На нашу думку, через наївність деяких українських економістів – сьогодні започатковано перехід від державного соціалізму до класичного капіталізму. У суспільстві сформувалися нові уявлення про роль та функції держави, які закріпилися в понятті “державного добробуту”. Ідея “відповідальності держави” за добробут усіх громадян, яку покладено в основу сучасної концепції, принципово протистоїть ідеї ринкового регулювання розподільчих відносин, що надає кожному те, “що йому належить”.

В Україні проходила мирна економічна революція, яка здійснювалася за інфляційною системою, пише Дж. Сакс! По ствердженню деяких вчених парадокс полягає в тому, що грошова фінансова система країни була сформована з орієнтацією на ринкову систему виробництва, якої в Україні не було. Отже, грошова фінансова система почала руйнувати не прийняте для виробництва. За класичними ж поняттями економіки студент повинен усвідомити спочатку має створюватися система виробництва, а потім грошова фінансова система, яка його обслуговує.

Ще однією, вирішальною помилкою був повний відхід держави від керування економікою. Але якщо звернутися до історичного досвіду, то саме на перехідному стані держава і повинна втручатися в економіку, забезпечуючи тим самим одну з передумов її наступного поступального розвитку.

Студент повинен більш глибоко усвідомити деякі особливості перехідного періоду розвитку суспільства взагалі та України зокрема. Зрозуміти особливості дії механізмів ринкової саморегуляції та державного регулювання економіки, яка перебувала під впливом великих збурень – значного спаду виробництва, інфляції, майнового розшарування населення тощо. Саме врахування особливостей “української ситуації” дає змогу взглянути на основу стратегії економічного розвитку країни, зрозуміти низку проблем, зробити цікаві узагальнення що до пояснення деяких особливостей кризових явищ в економіці та висвітлення проблем перехідного періоду. Ось чому розвиток перехідної економіки носить особливий характер, який суттєво відрізняється від звичайного економічного розвитку. Це пов'язано з тим, що перехідна економіка характеризується безпосереднім взаємозв'язком та узгодженістю двох одночаснопротікаючих процесів: згортання і занепаду старих економічних норм, відношень та виникнення і утвердження нових. Їх не треба розглядати обособлено один від другого, сподіваючись на поетапне проходження. Неможливо в будь якій системі, в тому числі й економічній, провести демонтаж старого механізму, а потім на розчищеному місці відлагодити й запустити нову модель. Співвідношення між старим і новим постійно змінюється, а тому недооцінка однієї з сторін перехідного періоду чревата однаково негативними наслідками. Це стосується будь-якої перехідної економіки.

Студент, вивчаючи історію економічних вчень може шукати і знайти відповідь на ці важливі питання, зрозуміти особливості дії механізмів ринкової саморегуляції та державного регулювання економіки України. Цікавою є також спроба познайомити студентів з основними постулатами лібералізму, які взято на озброєння рядом правоцентристських і правих партій України. З розвитком капіталістичних відносин реальний зміст лібералізму зазнав складної еволюції та вкрай строкатих його конкретно-історичних форм. Гасла лібералізму все більше ставали засобами підпорядкування своєму ідейному і політичному впливу значну частину дрібної буржуазії.

Лібералізм перетворився у панівну форму ідеології сучасної економічної теорії.

Таким чином цей період не був плідним і результативним з точки зору економічного розвитку. Українські вчені відверто розгубилися у вирі соціально-економічних змін 90-х років і лише сьогодні намагаються адекватно відбивати в своїх дослідженнях об'єктивні процеси, що розгортаються в економіці незалежної України.

Отже, творче оволодіння студентом економічною наукою передбачає ґрунтовне знання її власної історії, тобто історії економічних вчень. Знання основних етапів формування і розвитку, напрямів, течій і шкіл. Цим пояснюється сама роль, яку відіграє предмет історії економічних вчень у навчальному процесі. Слід відзначити, що історія економічної думки – особлива система поглядів, у центрі якої знаходиться економічна теорія. Предмет “Історії економічних вчень” – історичний процес виникнення, розвитку, боротьби і зміни економічних ідей і концепцій у теоретичних напрямках, течіях і школах, вченнях окремих економістів. Виникнення економічної науки справедливо пов'язують із зародженням політичної економії, яка утворює центральне ядро обширної системи економічних знань. Перші кроки до формування політичної економії зробили меркантилісти, але її фундаторами все ж стали В. Петті, П. Бугаільбер, а також фізіократи Ф. Кене, А. Тюрго та ін. представники класичної політичної економії. Проте, як система економічних знань, політична економія сформувалась у вченні А. Сміта, який тим самим став творцем економічної теорії.

В рамках класичної політичної економії відбулося розмежування поглядів наступників А. Сміта. На розвитку теорії трудової вартості зосередився Д. Рікардо, водночас Ж. Б. Сей і Т. Мальтус розвивали і збагачували ідеї А. Сміта стосовно кількох чинників багатства і вартості. А Ж. Ш. Сисмонді – ще один науковий спадкоємець А. Сміта – зрештою зайняв критичну позицію щодо суті і перспектив розвитку капіталізму, який традиційно трактувався представниками класичної школи найбільш довершеним господарським устроєм. Саме тоді – на початку XIX ст. – було закладено основу усіх сучасних течій економічної теорії.

Згодом відбулось поступове розгалуження рікардіанської наукової школи. Здійснювався симбіоз теорій Рікардо, Сея і Мальтуса, що призвело до суттєвої модифікації

вчення класичної школи у працях Дж. С. Мілля. З іншого боку, на ґрунті рикардівської теорії К. Маркс і Ф. Енгельс створили марксистську політичну економію, яка стала в опозицію всім існуючим напрямкам економічної думки, трактуючи їх як ненаукові і вульгарні.

З критикою політичної класичної економії, а згодом і марксистського вчення виступили так звана історична школа, а потім її наступниця – молода історична школа, які виникли в Німеччині. Вони заперечували загальний характер економічного розвитку і наголошували на його специфічних особливостях, характерних для кожної нації. Представниками історичної школи були Г. Шюппер, Л. Brentano, К. Бюхер, В. Зомбарт, які з критичних позицій розглядали концепції марксистської політичної економії, неокласичної теорії і кейнсіанства.

В кінці XIX ст. сформувалася неокласична економічна теорія, основоположниками якої стали А. Маршалл, Дж. Б. Кларк, В. Парето. Вона зародилася у лоні маржиналізму, представленого теоріями “австрійської”, “математичної”, “кембриджської” і “американської” наукових шкіл. Неокласичний напрям зародився на дослідженні економічного поведінки окремого раціонального господарюючого суб’єкта. У цей же час розпочалось розгалуження марксистського економічного вчення, з якого виділився соціал – реформізм.

На рубежі XIX – XX ст. у США виникла нова, дуже широка течія економічної думки – інституціоналізм, основоположником якої став Т. Веблен. Її характеризує політекономічне тлумачення господарських явищ і процесів. Неокласичний напрям і інституціоналізм стали основою розвитку більшості сучасних течій західної економічної думки. Особливості економічного розвитку початку XX ст. зумовили модифікацію всіх основних напрямків економічної думки. Водночас з’явилося кейнсіанство-економічне вчення Дж. М. Кейнса. Здійснив переворот в економічній науці, відкривши для досліджень нову сферу – макроекономіку, яка вивчає закономірності еволюції економіки цілісної системи.

Сучасна економічна теорія розвивається за такими основними напрямками: економічний лібералізм, репрезентований неокласичною теорією, неолібералізмом і сучасним монетаризмом, для яких властивим є заперечення необхідності масштабного державного втручання в економічне життя і віра в регулюючі можливості об’єктивного ринкового

механізму; економічний дирижи́зм, представлений неокейнсіанством, вченням шведської економічної школи та сучасним інституціоналізмом. Особливою течією економічної думки сьогодні є так званий неокласичний синтез, який намагається поєднати кейнсіанство з неокласичною теорією.

Одже, сучасна економічна теорія розвивається, в основному, в рамках трьох крупних течій, які склались у ХІХ – ХХ ст. Перша із них називається “неокласичним”, друге – “теорією регульованого капіталізму”, третє – “інституціоналізмом”. Треба мати на увазі, що цей поділ значною мірою умовний. Часто буває, що представники однієї і тієї ж течії з успіхом використовують ідеї інших при аналізі тих чи інших аспектів економічного життя.

В рамках трьох головних течій існують і розвиваються специфічні школи, які не можна чітко віднести до якогось із них. Наприклад, монетаризм М. Фрідмена розвивається в загальному руслі неокласичної теорії, але має і свої особливості; в Німеччині сильні позиції займає неоліберальна школа зі своєю оригінальною концепцією “соціального ринкового господарства”, послідовники Дж. Кейнса також у багатьох випадках відрізняються у своїх поглядах, хоча й визнають справедливність загальних принципів свого вчителя.

На лекції ми більш детально познайомимо з найбільш значними представниками неокласичної теорії та їх поглядами, особливо з поглядами представників теорії регульованого капіталізму та інституціоналізму.

Методологічним принципом неолібералізму є зведення досліджень до конкретних прийомів без аналізу виробничих відносин. При цьому виділяється певна сума факторів, яка залежить від “духовного складу” людини. “Традиційний мікроаналіз – основний прийом прибічників вільного підприємництва”. В основу типізації покладено не певну форму власності і відповідні їй виробничі відносини, а техніку управління господарством. Неолібералізм обґрунтовує необхідність поєднання державного регулювання економіки зі здійсненням принципів вільної конкуренції.

Після економічного спаду у 60-х рр. на порядок денний було поставлене питання про необхідність передачі частини продуктивних сил до рук держави та активнішого втручання її в економіку. Модель “соціального ринкового господарства” було

доповнено введенням "глобального регулювання" за допомогою грошово-кредитної системи.

Особливості неолібералізму у Франції: в еволюції економічної думки – від ортодоксального лібералізму, який панував до другої світової війни, до неолібералізму, який прийшов після неї, представники цього напрямку борються за обмеження державного втручання, але не відкладають індикативного плану.

Особливістю розвитку ліберальних ідей в сучасній Україні є те, що вони практично повертають країну в кінець XIX століття епохи початкового розвитку капіталізму. Але якщо тоді ліберальні ідеї на певному етапі були прогресивними у розвитку суспільних відносин, то сьогодні доморощений український лібералізм намагається зруйнувати все те позитивне, що було досягнуто за минулі роки у розвитку соціальної сфери, організації великого виробництва тощо. Сьогодні український лібералізм регресивний щодо суспільства, яке вже пізнало систему соціалістичних суспільних відносин. В Україні практично утверджується "дикий" капіталізм, країну відкинуто у своєму розвитку на багато десятиліть назад. Стратегічним курсом стала прискорена реставрація буржуазного ладу. Реставрація, а не чергова стадія розвитку суспільства.

В той час, як в розвинених країнах переважає ідеологія соціал-демократії та соціалістично-суспільних відносин, наші доморошені ліберали, порушуючи усі закони суспільного розвитку і постулати "сучасного лібералізму", кричать про переваги так званого "вільного ринку". Насправді, як свідчить наша десятилітня історія, їм потрібен ринок лише для того, щоб розграбувати національні багатства.

Отже, на перехідному етапі необхідно виконати такі головні завдання:

1. Насамперед розробити систему повномасштабного державного регулювання, що забезпечило б не руйнівний, а творчий характер перехідного процесу, який не повинен різко поляризувати суспільство, - супроводжуватись не зuboжінням широких верств населення та неприйнятним для здорового глузду збагаченням "обраних долею", а створювати саме середній клас;
2. Обрати й обрунтувати свій шлях до нової економічної системи та

- підпорядкувати йому все – промислову політику, структурну перебудову економіки, свій науково-технічний і технологічний потенціал, сировинні і природні багатства, всі види інвестицій, кредитів, допомоги;
3. Підпорядкувати грошово-фінансову систему інтересам власного виробництва, на користь України (за прикладам “нового курсу” Ф. Рузвельта в США);
 4. Розробити систему захисту свого ринку та свого виробника на перехідному етапі;
 5. Завжди керуватися інтересами своєї держави, відстоювати її незалежність, навчитися мислити самостійно.
 6. Важливою основою подолання названих протиріч повинен стати глибокий демократизм у суспільстві. Поставлені питання мають пряме відношення перш за все до якісних аспектів розвитку нашої економіки.

В подальших розділах курсу буде зроблена спроба детальніше розглянути шляхи й можливості розв’язання цих завдань.

ПРИБЛИЗНИЙ ПЕРЕЛІК ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ПИТАНЬ З КУРСУ “ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВЧЕНЬ”

1. Економічна думка Давньої Греції. Аристотель.
2. Сутність та етапи “маржинальної революції”.
3. Економічна думка пізнього Середньовіччя. Ф. Аквінський.
4. К. Менгер про “господарство Робінсона”, “компліментарності благ” та їх вартість (“теорія змінення”).
5. Ранній меркантилізм та його особливості.
6. “Теорія очікування” О. Бем-Баверка.
7. Загальна характеристика класичної політичної економії.
8. Маржинальні концепції У. Девонсона.
9. Теоретичні положення У. Петті про багатство, гроші і торговий капітал.
10. Маржинальні концепції Л. Вальраса.
11. Економічні погляди П. Буагильбера.

12. Теоретичні положення П. Маршалла про предмет і метод "економіки", вартості (ринкову ціну) та еластичність попиту.
13. Економічні вчення фізіократів. Ф. Кене про "чистий продукт".
14. Концепція Дж. Б. Кларка про статистику і динаміку.
15. Економічні погляди А. Тюрго.
16. Концепція реформ Т. Веблена.
17. Предмет і метод вчення А. Сміта.
18. Загальна характеристика інституціоналізму.
19. Теоретичні положення А. Сміта про розподіл праці, класи, вартість і доходи.
20. Концепція загальної економічної рівноваги В. Парето.
21. Теоретичні положення Д. Рікардо про вартість, заробітну плату і прибуток.
22. Концепція реформ Дж. Комонса.
23. Теоретичні положення Ж. Б. Сея про три фактори виробництва, вартість і доходи.
24. Концепція виміру без теорій. *У Мітцелса*.
25. Теоретичні положення Т. Мальтуса про вартість, "треті особи" і відтворення.
26. "Диференціація продукту" і нецінові фактори конкуренції в теорії монополітичної конкуренції Е. Чемберлена.
27. Дж. С. Міль про закони виробництва і розподіл, "нейтральність" грошей, вартість, "робітничий фонд".
28. Економічна теорія недосконалої конкуренції Дж. Робінсона.
29. Методологічні особливості історичної школи Німеччини.
30. Предмет і метод вчення Дж. Кейнса.
31. Економічні погляди П. Прудона.
32. Неокейнсіанські доктрини державного регулювання економіки.
33. Економічні погляди соціалістів-утопістів початку XIX ст.
34. Неокласичний синтез П. Самуельсона.
35. Предмет і метод вчення К. Маркса.
36. Чиказька школа неолібералізму.
37. Економічні погляди С. Сисмонді.
38. Концепція "соціального ринкового господарства". Ордолібералізм.
39. Концепція реформ П. Прудона.

40. Першоісторія і історія економічної науки в "Економікс" П. Самуельсона.
41. Економічна думка Стародавнього Сходу. Вавілонія.
42. Теоретичні положення У. Петті про вартість і доходи робітників та власників грошового капіталу і землі.
43. Теорія народонаселення Т. Мальтуса.
44. Феномен надлишку потужності в теорії монополістичної конкуренції Е. Чемберлена.
45. Пізній меркантилізм і його особливості.
46. Теоретичні положення А. Маршалла про граничні витрати виробництва, вплив рівня відсоткової ставки на схильність до збереження.
47. Теоретичні положення А. Сміта про продуктивну працю, капітал та відтворення.
48. Концепція вартості в працях Т. Веблена ("ефект Веблена") і Дж. Комонса.
49. Середньовічна економічна думка арабського Сходу. Ібн-Хальдун.
50. Теоретичні положення К. Маркса про вартість, ціну виробництва та додаткову вартість.
51. Економічна думка раннього Середньовіччя. Августин.
52. Теоретичні положення К. Маркса про продуктивну працю, капітал і відтворення.
53. Теоретичні положення К. Маркса про гроші, заробітну плату прибуток, ренту.
54. Посередники маржиналізму. "Закон Госсена".
55. Теоретичні положення Ф. Кенне про продуктивну працю і капітал.
56. "Закон граничної продуктивності" Дж. Б. Кларка.
57. Теоретичні положення Д. Рікардо про ренту, гроші і відтворення.
58. Принципи убуваючої корисності на прикладі О. Бем-Баверка про господарство одинокого поселенця.
59. "Закон ринків" Ж. Б. Сея.
60. Концепція К. Менгера про обмін благ і його роль в економічному житті.
61. "Залізний закон заробітної плати" Т. Мальтуса.
62. Заходи державного регулювання економіки у вченні Дж. М. Кейнса.
63. Економічна таблиця Ф. Кенне і її значення.
64. Посередники історичної школи Німеччини.

65. К. Маркс про “баснословну догму Сміта”.
66. Особливості способів визначення сумарної корисності в працях Ф. Візера, О. Бем-Баверка.
67. Доктрини Дж. С. Мілля про сфери “безсилля ринку” і соціальна реформа.
68. Суть концепції “оптимума Парето”. “Криві байдужості” у вченні В. Парето.
69. Історичне значення меркантилізму.
70. Концепція реформ С. Сисмонді.

ЗМІСТ

Вступ

Навчальний і тематичний план курсу

Плани семінарських занять

Загальний перелік тем рефератів курсу

Рекомендації до вивчення провідної загальної теми

Сучасна економічна думка і причини повільного переходу України до ринкових відносин

Приблизний перелік екзаменаційних питань з курсу “Історія економічних вчень”